

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Рівне – 2022

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki;

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;

Дем'яничук О.Н. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Потапчук Т.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Цюлюпа С.Д. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Крижановська Т.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Прокопович Т.Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Радковська Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Сверлюк Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Филипчук М.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 28.04.2022 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2022. – Вип. 8. – 192 с.

ISBN 978-966-416-932-2

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Крижановська Т.І.</i> До питання варіативності методики реалізації мистових ліній музичної освіти у початковій школі	5
<i>Крусь О.П.</i> Методологічні аспекти формування національної вихованості майбутніх учителів музики	10
<i>Кухар Я.О.</i> Особливості сакрального музикування за авторством М. Леонтовича	15
<i>Ногачевська І.В., Григорчук І.С.</i> Формування фахових компетентності студентів в процесі вивчення вокально-хорових дисциплін	22
<i>Парчук І.М., Гумінська О.О.</i> Методи розвитку навичок імпровізації учнів-піаністів ДМШ	28
<i>Пастушок Т.В.</i> Принципи формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу	35
<i>Сверлюк Я.В., Сверлюк Л.І.</i> Взаємодія диригента з творчим колективом як педагогічна проблема	41
<i>Якимчук С.Н.</i> Неперервність освіти студента-хормейстера як системне середовище формування особистості	49

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Балаєва О.С.</i> Вараська музична школа, як один з основних осередків музичної культури Рівненського Полісся	55
<i>Столярчук Б.І.</i> Богдан Яремко – дослідник традиційних сопілкових інструментів і їх музики	60
<i>Даюк Ж.Ю., Бордун Н.Р.</i> Основні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва Львівщини в контексті західноєвропейської музичної культури	65
<i>Гурин М.А.</i> Аматорське хорове виконавство м. Рівного на сучасному етапі національного культуротворення	73
<i>Димченко С.С., Савчин О.В.</i> Художні аспекти виконавської інтерпретації Концерту-поєми для баяна із симфонічним оркестром Альбіна Репнікова	78
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Петра Свердлика	89
<i>Кривицька В.В.</i> Творча діяльність маестро П. Муравського на посаді художнього керівника державної хорової капели УРСР «Трембіта»	101
<i>Мельничук С.Ф.</i> Класичне музичне мистецтво та його фоновість в розрізі сучасної культури	105
<i>Остапчук М.М., Никон О.К.</i> Українське фортепіанне мистецтво у контексті розвитку вітчизняної музичної культури	112
<i>Осіпкіна Д.В.</i> Українське вокальне мистецтво: ключові аспекти становлення та розвитку	117
<i>Пастушенко А.С.</i> Родинно-побутова пісня, балада, як явище барокової культури	122
<i>Продан В.В.</i> Фортепіанна творчість Миколи Ластовецького в контексті розвитку української музичної культури	127

<i>Прокопович Т.Ю.</i> Столітній ювілей Миколи Лисенка в умовах ворожих ідеологій (за матеріалами воєнної преси).....	131
<i>Роговська В.О.</i> Стилiстичні особливості української сучасної хорової музики	136
<i>Харитон І.М.</i> Трансформація стражденного в системі координат культурової пісенної обрядовості української православної традиції.....	141
<i>Цапун Р.В.</i> Рокитнівщина: з фольклорної експедиції 1987 року.....	150

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Борщ К.О., Крижановська Т.І.</i> Розвиток художньої компетентності старшокласників методом творчого практикуму в курсі «Мистецтво»	158
<i>Василишин І.В., Гумінська О.О.</i> Методи та прийоми розвитку комунікативних навичок учнів 5-7 класів на уроках музичного мистецтва.....	164
<i>Висоцька Д.С.</i> Музичний розвиток дітей з особливими освітніми потребами на уроках фортепіано	169
<i>Кулакевич А.В., Радковська Л.М.</i> Ретроспективний аналіз проблеми «слухання музики» в педагогічній теорії та практиці минулого.....	174
<i>Малей Я.Р., Радковська Л.М.</i> Нетрадиційні уроки як важливий аспект розвитку особистості школяра	179
<i>Тарчинська Ю.Г., Тарчинська І.Г., Ткачук А.О.</i> Вплив інформаційних технологій на мистецьку освіту	183
Про авторів	189

Література

1. Борозенец Т. А. Теологическая диалектика сущего. Философские главы: [монография] / Т. А. Борозенец. – К.: Изд. ПАРАПАН, 2010. – 252 с.
2. Бычков В. В. Эстетика Аврелия Августина. – М.: Искусство, 1984. – 354 с.
3. Буткевич Т., прот. Зло, его сущность и происхождение / Т. Буткевич. – К.: Пролог, 2007. – Т. 1. – 314 с.
4. Корній Л. Історія української музики в 2-х Ч. – К.; – Харків; Нью-Йорк: Вид. М.П. Коць, 1996. – Ч. 1 – 315 с.
5. Культура Византии. IV – первая половина VII в. – М., 1984. – 723 с.
6. Ляшенко И. Целеполагание и деятельность музыкального мышления // Музыкальное мышление: сущность категории, аспекты исследования. Сб. ст. [Сост. Л. И. Дыс]. – К.: Муз. Украина. 1989. С. 9 – 18.
7. Нестеренко В. Г. О теории человеческой страдательности и ее месте в общей теории человека // Проблемы антропологии (Тезисы докладов к XIX межзональному симпозиуму). – Нижний Новгород, 1991. – С. 15-18.
8. Святой Дионисий Ареопагит. Мистическое богословие / Святой Дионисий Ареопагит // Мистическое богословие. – Киев: Издание христианской благотворительно-просветительской ассоциации "Путь к истине", 1991. – С. 5–10.
9. Флоровский Г. В. Восточные Отцы IV века / Г. В. Флоровский. – [репринтное издание]. – Москва: Париж, 1992. – 240 с.
10. Шуман Р. Избранные статьи о музыке. – М.: Искусство, 1956. – 374 с.

УДК 398(477.81)

Цапун Р.В.

РОКИТНІВЩИНА: З ФОЛЬКЛОРНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ 1987 РОКУ

Анотація. Стаття присвячена аналізу колективного експедиційно-польового дослідження авторки на теренах Рівненського Полісся.

Ключові слова: Рівненський державний інститут культури, Західне Полісся, Рокитнівський район, фольклорна експедиція.

Abstract. The article is devoted to the analysis of the collective expeditionary field research of the author in the territory of Rivne Polissya.

Keywords: Rivne State Institute of Culture, Western Polissya, Rokytno district, folklore expedition.

Постановка проблеми. Запис народної творчості є одним з найважливіших завдань сьогодення, тому для його збереження, подальшого наукового опрацювання та популяризації в концертній формі фольклор має бути зафіксованим. Фольклорна експедиція до сіл Рокитнівського району (Залав'я, Рокитне, Березово, Сновидовичі) Рівненської області відбулася в лютому 1987 року і стала важливим дослідженням народно-пісенної культури поліщуків. В експедиції взяли участь авторка допису, на той час

викладач, зі студентами третього курсу кафедри народного-хорового співу Рівненського державного інституту культури (з 1999 р. РДГУ).

Метою даної статті є аналіз фольклорно-етнографічної експедиції авторки та групи студентів у Рокитнівський район та висвітлення її ролі у навчально-виховному процесі кафедри музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Колективна експедиція студентів кафедри народно-хорового співу РДІК до сіл Рокитнівського району була продовженням серії досліджень фольклору на теренах Західного Полісся, які було розпочато авторкою допису в її першій колективній фольклорній експедиції до сіл Сарненського р-ну, яка відбулась на початку липня 1986 року. Учасників експедиції зацікавило Західне Полісся з її мовою, співом, традиціями. Кожен із захопленням відкрив для себе багато чого незнамого. Почуті пісні видались нам дуже давніми, незвичними і справили незабутнє враження. Незабаром, 17 грудня 1986 року, в актовій залі РДІК учасники експедиції звітували про здобутки етнографічної екскурсії на Сарненщину. За матеріалами експедиції було проведено звітний концерт. З того часу і розпочав свою творчу біографію студентський фольклорний гурт «Джерело», який 20 січня 2022 року відзначив своє 35-річчя. Експедиція на Сарненщину стала поштовхом для нових фольклористичних досліджень. На пропозицію авторки допису поїхати у польову мандрівку до найархаїчнішого району Рівненщини – Рокитнівського радо відгукнувся студент третього курсу Іван Сінельников (співкерівник студентського фольклорного гурту «Джерело РДІК), а також учасники цього ж гурту – трьохкурсники Ярослав Зінько, Віктор Якимець, Ярослав Камінський.

Фольклорні експедиції на кафедрі відбувались і раніше, але були вони скоріше індивідуального характеру ніж колективного і проводились найчастіше студентами за місцем проживання їхніх батьків чи бабусь. До речі, така практика існує й донині. Коли було прийнято рішення щодо експедиційної поїздки на Рокитнівщину, ми задумались над питанням де взяти на це кошти. Разом з Іваном Сінельниковим пішли на прийом до ректора вузу Литвинчука А. І. (1983-1999 рр.). Уважно вислухавши наші пропозиції, Анатолій Іванович, покликавши на консультацію головного бухгалтера, запевнив нас, що оплату видатків подорожі буде здійснено за рахунок бухгалтерії вузу.

Для кожного з учасників експедиції цей край був незраний. Почерпнути бодай якусь наукову інформацію про місцевість було складно, оскільки на той час музично-етнографічних матеріалів з українського Полісся було обмаль. Та інтерес до народної творчості цього краю у нас був великий. Ми бачили виступи окремих самобутніх фольклорних виконавців та гуртів під час обласних оглядів художніх колективів Рівненщини та на фестивалях, прослуховували магнітофонні записи поліських фольклорних виконавців. Було зрозумілим, що цей край зберігає дуже давній пласт народної культури, тому головним завданням нашої експедиції було

фіксування пісенного репертуару та обрядів від традиційних носіїв краю. Керівником експедиції була призначена авторка допису Р. Цапун. Треба було займатись організаційною стороною подорожі, подбати про побут та харчування членів експедиції та ретельно записувати мелодії на магнітофон. Паралельно, в процесі співу, до польового зошита записувались тексти кожного пісенного твору. Ми намагались при цьому якнайточніше зберегти поліську говірку. В роботі допомагали І. Сінельников, Я. Зінько та В. Якимець. Обов'язки фотографа взяв на себе Я. Камінський. Він знімав інформантів, цікаві моменти експедиції, краєвиди, а також самих дослідників за роботою. А ще до того ж був він і майстром по налаштуванню роботи двох магнітофонів «Карпати». Усі працювали в одній групі.

Дослідницька подорож розпочалася 21 лютого і тривала до 26 лютого 1987 року. Увесь наш експедиційний маршрут пригадується до найдрібніших деталей. Під вечір дизелем доїхали до містечка Рокитне. На ночівлю розмістились у місцевому готелі, в якому проживали усі дні експедиції. Зранку 22 лютого відвідали районний відділ культури, з надією заручитися підтримкою, щоб місцеві працівники культури посприяли роботі нашої експедиції. Відвідали і районний краєзнавчий музей. В той же день дійшли пішки до села Рокитне, яке розташовувалось зовсім близько від районного центру. Дорога була незручною, почав танути сніг і наше взуття швидко промокло. А в селі нас ніхто не чекав, вказівки начальника відділу культури не спрацювали, тож у пошуках інформантів нам прийшлося зайти в першу ліпшу хату. І нам відразу пощастило, бо жінка, яка там проживала, хоч і була заклопотана своїми домашніми справами, все ж покликала своїх сусідок. Всі вони виявились гарними виконавицями. Співали народні співачки у типовій, для цієї місцевості манері, зі збереженням поліської говірки, імпровізували, та прикрашали свій спів багатою орнаментикою. Разом жінки виконали не так уже й багато пісень, але серед наспіваного ми відразу ж виокремили веснянку «Ой вийду я на річеньку», ліричні «Ой на морі, на морі», «Ой у полі, полі», весільну «Наша Ніна заручилася» та приспівки «Ой музиченьки, невеліченькі», які згодом стали чи не найулюбленішими серед учасників фольклорного гурту «Джерело». Коли вже повертались до Рокитного, то по дорозі обговорювали як нам краще діяти на майбутнє, щоб наша експедиція була більш успішною. І тут таки довелось скористатись порадою відомого рівненського журналіста та історика Валерія Йосиповича Сидорука, якого напередодні від'їзду випадково зустріла в Рівному. Дізнавшись, що я зі студентами їду до Рокитного за піснями, він, між іншим, дав телефон свого доброго знайомого, який тоді займав високий партійний чин, наголосивши, що в разі виникнення якихось проблем, до нього можна звернутись за допомогою. В ту мить навіть і не подумалось, що доведеться скористатись цією порадою, але коли відчула, що експедиція може бути не такою результативною як планувалось, все ж таки вирішила піти в райком партії і попросити посприяти у вирішенні повноцінної роботи експедиції.

Наступного дня наша збиральницька праця була уже налагоджена. Ми вже знали, куди нам краще поїхати, з ким зустрінись і від кого записувати пісні. Тож вранці 23 лютого, сівши у рейсовий автобус, ми поїхали до села Залав'я. У сільській бібліотеці на нас уже чекали завідуюча бібліотекою та учасники місцевого фольклорного гурту. Тут нам уже більше пощастило, бо жінки заспівали 40 унікальних місцевих пісень. Як відомо, найцікавішою частиною музичного фольклору є календарно-обрядові пісні. У селі Залав'я їх знають досить багато, зокрема купальських, бо ще донедавна тут активно побутовував обряд Купала зі збереженням його архаїчних рис. Готуючись до святкового дійства, дівчата ламали із берези купало і ставили його в центрі села. Про це й співається у місцевій купальській пісні: «Годі, годі, зозуля кувати, / Бо йдуть девки берези рубати». Із березової кори вони робили «свічки», якими прикрашали дерево, а ввечері їх запалювали. При цьому ставали навколо купала і співали пісень і про «ведьму», яка «на дуб лезла

кору гризла, з дуба впала, зелле копала», і про дівчину Ганнухну, яка «ще й рушничков не напрала, а вже й Івана сподобала». В той день від учасниць колективу, постійних жительок села Залав'я, вдалося зафіксувати 10 купальських пісень, 8 весільних, 2 жнивних, 2 колядки, 3 веснянки, дитячу гру про «Вовка» та 14 пісень побутового характеру, серед яких пісня про журавку, «яка криче так жалко», і про злу свекруху та молоду невістку, і про багатого брата та бідну сестру, і про козака молоденького, який «десь поєхав понад морем» та інші. Щодо їх співацької техніки, то в першу чергу відчувалась зіспіваність гурту. Переважно всі пісні вони виконували у два голоси. Як зауважує Ф. Колеса в праці «Народна музика на Поліссі», у гуртовому виконанні «співаків-поліщуків спостерігається схильність до поліфонічного співу. У певних місцях мелодії голоси розділяються на дві партії, виконуючи неначе два взаємодоповнюючі варіанти тієї ж мелодії. Такий розподіл голосів ніколи не поширюється на всю мелодію і далекий від шаблонного вторування паралельними терціями чи секстами як це буває в народному співі на Заході» [4, с. 51]. Більшість пісень жінки співали в повільному темпі, з певним багатством орнаментики, та неголосно, очевидно тому, що перебували у закритому приміщенні. В обрядових піснях часто не доспівували останній склад. Безпосередньою, жвавою та веселою була та зустріч. Поспівавши, сільські трудівниці ще й гостинно нас почастили. Вже пізно ввечері ми добирались останнім автобусним рейсом до Рокитного. Ввечері розбирали записане, і були неймовірно щасливі із почутого.

Третій день також був досить пам'ятним і цікавим. Ми поїхали в Сновидовичі. В селі нас відразу скерували на ферму, бо там працювало багато жінок, які гарно співали. Skorиставшись короткою перервою в роботі і облаштувавшись у кімнаті відпочинку, доярки заспівали нам декілька вартісних звичайних пісень, та дві напливові, в якій співалось про льонарку, яка закохалася в «тракториста чорнобривого», та про Галю, яка у «колгоспі

робить, норми виробляє» та хвилюється за коханого Василя, який їде у «вербовку». Помітно, що у такому пісенному репертуарі поліський говір не завжди виступає у чистій формі, досить помітними є російські впливи.

Ці жінки порадили нам зайти до хати місцевої жительки села – Старенької Єфросинії. Скажу по правді, коли морозного дня ми ввійшли до хати цієї жінки, то відчули себе не зовсім бажаними гостями. Очевидно у господарів будинку були якісь інші плани на цей день. Але що поробиш, їх гостинність не дозволила нас випровадити геть. Це вже згодом, за гостинним столом, вони про це нагадали. А спочатку ми неквапом розклали необхідні технічні засоби, записники і почали поволі розпитувати господарів про місцеві звичаї та традиції. Слово за словом і розпочалась цікава та приємна бесіда. Напруження у господарів зникло, в очах появилася інтерес до прибулих і фраза господаря: «Готуй, жінко, вечерю та пригощай гостей» свідчила про те, що господарі нарешті прийняли непроханих гостей. У плиті застугонів вогонь, обиралась картопля, закипів банячок із водою, на сковорідці зашкварчало сало із цибулею. Хата наповнилась теплом, затишком і приємним запахом свіжоприготовленої страви. Миски наповнювались смачною сільською їжею: вареною картоплею з шкварками, квашеною капустою, огірками, домашнім хлібом. Тим часом господиня хати помчала кликати на співанку свою сусідку, а господар широким жестом щиро запросив нас до столу. За вечерю ми ще більше говорили і співали разом з господарями та по окремо. Які ж бо вони були раді цій зустрічі. На завершення зустрічі господиня запросила до вітальні і показала свої вишивані подушки, серветки, картини, які милували зір розмаїттям кольорів. У той вечір 24 лютого від Старенької Є. І. та Червоної М. І. нам вдалось зафіксувати ряд обрядових архаїчних мелодій: 1 колядку, 1 петрівчану, 1 жнивну, 15 рідкісних весільних наспівів, 1 чумацьку, та звичайну про чумака, якого застерігає мати, щоб горілки не пив, бо проп'є коня, та щоб дівчини не любив, бо зведе з ума. Співали вони у характерній для поліських пісень манері – гучно, переважно у грудному реєстрі, з мелізматичними прикрасами. Як бачимо, більшу частину записаних у цьому селі пісень становлять весільні пісні. Згодом у своїй експедиційній практиці, від інформантів найбільше вдавалось записати пісень саме такого жанру. І це не є випадковим, бо ще до початку ХХ ст. на Поліссі весільний обряд, як пише С. Грица, «був цементуючою ланкою патріархального устрою, і скрізь, де цей устрій утримувався, весільна обрядовість становила левову частину всього пісенного репертуару» [4. с. 22]

Розпрощавшись із господарями, ми ледь встигли на останній рейс автобуса. По дорозі до Рокитного цілу дорогу співали стародавніх пісень, чим і порадували пасажирів і себе, бо ж день видався дуже вдалим. Стомлені та щасливі повертались до Рокитного у не зовсім теплий готель.

На четвертий день експедиції наш маршрут проліг до найвіддаленішого села району – Березово, яке знаходиться на півночі Рівненської області за 49 кілометрів від районного центру і залізничної станції Рокитне-

Волинське. По дорозі до поліської глибинки зупинились в урочищі Юзефін, яке знаходиться між селами Глинне та Березове, щоб побачити місцеву знаменитість – найстаріше дерево України. Місцеві жителі стверджували, що вік дуба сягає 1350 років. Висота його 20 метрів, а обхват стовбура дуба – понад 8 метрів. Нас було четверо, але нам так і не вдалось його обійняти. Нині ця пам'ятка природи занесена до Книги рекордів Гіннеса. Поліщуки і донині вважають його своїм оберегом і свято вірять у його надзвичайну силу.

Дорога до села була не зовсім доброю, тому довелось добиратись довгенько. Їхали майже весь час лісом, відчуваючи якусь особливу духовну енергію, яка присутня в цьому древньому краї. Коли ступили на сільську дорогу, то все навкруг дивувало старожитністю: це і звивисті вулички, місцева архітектура, побут. Так як село знаходиться на межі з білоруським кордоном, то відповідно спостерігається переплетення елементів української та білоруської народної культури. Особливо це помітно було у місцевій говірці, яка чимось нагадувала білоруську. Запитавши у зустрічних місцевих жителів, хто тут може заспівати давніх пісень, вони відразу показали нам дорогу до оселі Крупич Єлизавети, наголосивши, що ця жінка знає досить багато старовини. У хаті сільська жінка колихала маленьке онучатко, а колиска була ще та – давня, зроблена із жердин та ряднини. Самобутня виконавиця відразу вразила нас своєю простотою та душевною щирістю. Вона розповіла, що до неї вже приїздили записувати фольклор із Києва та Рівного. Помітно було, що ця жінка дуже залюблена у народну пісню. Окрім того, що вона була доброю оповідачкою, виявилась і надзвичайно обдарованою співачкою. Особисто мене її спів дуже вразив. Дуже приємного тембру голос, не сильний, але надзвичайно виразний. Вона гарно інтонувала, із вживанням орнаментики та мелізмів, у словах зберігала місцеву говірку, не помилялась у текстах, чим засвідчила добру пам'ять. Співала вільно, невимушено, заглиблено, зі щирим почуттям. Особливо це було відчутно, коли ми почули у її виконанні звичайну пісню «Походілі журавлі». Було зрозумілим, що саме такі виконавиці, які знаходяться у закритих фольклорних середовищах, на фоні складених віками виконавських традицій, зберігають свій індивідуальний виконавський стиль та значну кількість пісень, які навчилися в рідному селі. Таких носіїв фольклору ще називають сильними індивідами. Від неї були записані маловідомі пісні із весільного обряду, жнивварська, звичайна та напливова.

Зимовий день сплинув швидко і ми змушені були повертатись до Рокитного. Думалось ще раз приїхати до цієї талановитої самобутньої виконавиці, але так і не склалось. Це був четвертий і завершальний день нашої експедиції. Наступного дня автобусним сполученням ми повертались до Рівного. Згодом із цього села у 1990 році до Рівненського державного інституту культури (з 1999 р. РДГУ) поступила на навчання Маринич Люба, а у 2002 році її племінниця Світлана Кузьмич. Вони ж і були учасниками фольклорного гурту «Джерело». До речі, авторкою допису було запропоновано

другокусниці кафедри музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ Світлані Кузьмич, студентці класу по традиційному співу, переспівати одну з записаних у тій експедиції пісень з репертуару народної співачки Єлизавети Крупич у IV Регіональному конкурсі молодих виконавців народної музики «3 народного джерела» (м. Рівне, 1-2 квітня 2004, I премія). Дізнавшись про цю новину, Єлизавета Крупич була дуже втішена. Згодом ця ж студентка записала від неї вартісний матеріал, який став основою її бакалаврської роботи [3].

Після повернення до Рівного авторка допису активно взялася за опрацювання привезених експедиційних матеріалів. До розшифровки пісень також долучились викладачі та студенти кафедри. І донині збережено польовий зошит із записами слів пісень, окремі розшифровки, але записи мелодій на касетах, на жаль, до сьогодні не всі збереглися.

Записані матеріали стали базовими в репертуарі студентських фольклорних гуртів «Джерело» (Рівне, РДГУ, кер. Раїса Цапун) та «Кралиця» (Київ, КНУКіМ, кер. Іван Сінельников). Окремі пісні, розшифровані авторкою допису, знаходимо в наукових та навчально-методичних виданнях. Зокрема:

1. Українські народні пісні: Пісенник. / Упоряд. О. А. Правдюк. – Київ: Наукова думка, 1991. – с.164 “Ходила нава коло поплава” (Залав’я), с.167 “Ой там Ганухна волікі пасла” (Залав’я), с.186 “Ой перейди місяцю” (Залав’я).

2. А вже весна скресла: Збірник веснянок Рівненщини. / Упоряд. В. П. Ковальчук. – Рівне, 1993. – с.44 Гра “Вовк” (Залав’є), с.49 “Ой війду я на реченьку” (Рокитне).

3. Зіронька ясна на небі сяє: Збірник колядок і щедрівок Рівненщини. / Упоряд. В. П. Ковальчук. – Рівне, 1994. – с.47 “Ой рано-рано кури попілі” (Сновидовичі), с.66 “Ой там Ганухна волікі пасла” (Залав’я).

4. Календарно-обрядові пісні Рівненщини: Збірник пісень. / Упоряд. В. П. Ковальчук. – Рівне, 1994. – с.38 “Петровочка, мала ночка” (Сновидовичі), с.46 “Ой на Йвана” (Рокитне), с.68 “Ой рано-рано кури попілі” (Сновидовичі), с.94 “Ой там Ганухна волікі пасла” (Залав’я).

5. Співає Веснянка: Збірник пісень Рівненщини. / Упоряд. В. П. Ковальчук. – Рівне, 1994. – с.42 “Ой на Йвана” (Залав’я), с.43 “Нашій хлопці ловци-ловці” (Залав’я), с.48 “Вже женчики не рано (Сновидовичі), с.78 “Журавка” (Залав’я).

6. Співає “Джерело”: Репертуарний збірник з традиційного гуртового та сольного співу. / Упоряд. Р. В. Цапун. – Рівне, 1997. – с.42 “Ой на Йвана” (Рокитне), с.43 “Ой на Йвана” (Залав’я), с.54 “А брат сестру за стіл веде” (Залав’я), с.55 “Запалі, маті, свечку” (Залав’я), с.60 “Ой на морі” (Рокитне), с.66 “Ой казали люде-сусіди” (Рокитне), с.88 “Ой музиченькі, невеліченькі” (Рокитне).

7. Календарні пісні Великої Волині. / Упоряд. Б. Й. Столярчук. – Рівне, 1997. – с.44 “Ой перейди, місяцю (Залав’я), с.83 “Петровочка, мала ночка” (Сновидовичі), с.129 “Ой там Ганухна волікі пасла” (Залав’я).

8. Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Випуск II. – Рівне, 1997. Пісні с. Залав'я:– с.297 “*Ой там Ганухна волікі пасла*” (Залав'є), с.298 “*Ой перейди, місячу*”, с.299 “*Ой на Йвана*”, с.300 “*На кунайлі огонь горить*”, с.300 “*На городі, на вигоді*”, с.301 “*Ой на селе дудка грає*”, с.301 “*Годі, годі зозуля кувати*”, с.302 “*Нашиї хлопци ловци, ловци*”, с.302 “*Покладу кладочку*”, с.303 “*Через гай зелененький*”, с.304 “*Запалі маті свечку*”, с.305 “*Ой як я була да й в батенька свого*”, с.306 “*А мій батенько цвіт*”, с.307 “*Як приїхав козаченько з поля*».

Висновки. Під час фольклорної експедиції зафіксовано 110 високохудожніх автентичних зразків пісенного репертуару сіл Залав'я, Рокитне, Березово, Сновидовичі, які були яскраво представлені календарно-обрядовими (веснянки, купальські, жниварські, колядки) весільними та звичайними піснями. Зібраний пісенний репертуар дає уявлення про жанрово-тематичний склад фольклору в досліджуваній зоні, про архаїчні обрядові та позаобрядові пісні з їх неповторними локальними рисами. Мелодії пісень густо прикрашені мелізматикою та довгим протягуванням одного звуку в кінці фраз, в текстах збережена поліська говірка. Більша частина записаних пісень виконується густими тембрами в грудному регістрі, особливо це відчутно в обрядовому фольклорі. Досліджені матеріали стали джерельною базою для наукових напрацювань, а найбільш цікаві пісенні зразки стали основою репертуару сольних виконавців, в гуртовому виконанні учасників фольклорного ансамблю «Джерело» та інших фольклорних колективів міста та України.

Література

1. Архівні записи Р. В. Цапун з фольклорної експедиції по селах Рокитнівського р-ну 1987 р.
2. З історії фольклорно-етнографічної експедиції у Сарненський р-н (1986 р.). *Мистецька освіта та розвиток творчої особистості. Збірник наукових праць*. Рівне, Волинські обереги, 2015. Вип. 1. С. 282 – 293.
3. Кузьмич С. Пісні з голосу Єлизавети Крупіч (с. Березове Рокитнівського р-ну Рівненської обл.): Бакалаврська робота / Керівник Ю. П. Рибак. Рівне, 2005.
4. Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колеси та К. Мошинського / упоряд., вступ. ст. прим., пер. з пол. С. Й. Грици. К.: Муз. Україна, 1995. 432 с.

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 8

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 15.04.2022 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,16. Наклад 100 пр. Зам. 33.
Видавництво «Волинські береги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські береги».